

Απομαγνητοφώνηση

- Πληροφορητής: **Γιάννης Βοσκαρίδη**
- Ερευνήτρια: **Ιλιάννα Κουλαφέτη**

Ονομάζομαι Γιάννης Βοσκαρίδης, κατάγομαι από το Μόρφου, εκεί μεγάλωσα, εκεί ανδρώθηκα. Αποφοίτησα από το Γεωργικό Γυμνάσιο Μόρφου, το οποίο ήταν και προπομπός για τη σπουδή μου. Όταν τελειώσαμε το σχολείο, δώσαμε εξετάσεις και πέρασα στη Γεωποπνική Σχολή του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και τελειώνω το σχολείο, πήγα στον στρατό και κατατάγηκα στις καταδρομές. Θα απολυόμουν 20 Ιουλίου, την ημέρα του πολέμου, αλλά λόγω των γεγονότων υπήρχαν παιδιά της σειράς μου οι οποίοι υπηρέτησαν τρία χρόνια. Σάββατο πρωί, τες 20 Ιουλίου, είναι γνωστό ότι έκαμεν απόβαση η Τουρκία, μπήκαμε στα μπετφορντ, τα στρατιωτικά αυτοκίνητα και διά μέσου Κυθραίας, Κουτσοβένη, αρχίσαμε να πηγαίνουμε προς Αλωνάγρα, διότι το βράδυ θα εκάμναμεν επίθεση στην Άσπρη Μούττη. Εις το χωριό Συγχαρί τρία αεροπλάνα μας είχαν βομβαρδίσει, ευτυχώς εν είχαμεν θύματα και τα λοιπά, κατεβήκαμε κάτω, περνούσαν και ελικόπτερα απέναντί μας, τους βάλαμε με τα πολυβόλα και υπήρχαν κάποιες δυσκολίες στο να πάμε στην Αλωνάγρα. Ο δρόμος που ακολουθήσαμε με τα πόδια δεν θα μας έβγαζεν εκεί και πήγαμε στην Αλωνάγρα αργά το βράδυ, φυσικά πριν τις 10 που θα άρχιζεν η επίθεση. Ε, εκεί συγκεντρωθήκαμε, μάλιστα ένα πράμα που με συγκίνησε κάποιος στρατιώτης δικός μας, Παπαλλής, λέει «ρε παιδιά μην φοαστε ρε, όλοι θα ζήσουμε» και τραγουδούσε το τραγούδι του Κινούση «όλοι θα ζήσουμε». Το πρωί που κατεβήκαμε από την Άσπρη Μούττη είχα ρωτήσει «ρε ο Παπαλλής που είναι;». Σκοτώθηκε. Από τότε αυτό το τραγούδι δεν το έβαλα στο στόμα μου.

Πηγαίνοντας προς την Άσπρη Μούττη, η επίθεση θα ξεκινούσε η ώρα 10 το βράδυ, στον δρόμο καθώς πηγαίναμε είδαμε μία κατηφόρα κάτω και μετά ανηφόρα για να ανέβουμε στα φυλάκια των Τούρκων, είχαν ανάψει φωτιές τα Ηνωμένα Έθνη, τα οποία μας παρεμπόδισαν, μας καθυστέρησαν και μετά αναγκαστήκαμε να τραβήξουμε προς τα κάτω. Τελικά, καταφέραμε να πάρομεν αρκετά πολυβολεία των Τούρκων, είχαμε θύματα είχαμε νεκρούς εκεί, είχαμεν, πιάστηκεν τραυματίας, πιάστηκεν αιχμάλωτος.

Κύριε Γιάννη μπορείτε να με κατατοπίσετε χρονικά σε ποια ημερομηνία έχουμε φτάσει;

20 προς 21 Ιουλίου. Τα χαράματα εκεί η περιοχή στην Άσπρη Μούττη, δεν ήταν, δεν είχαν βλάβιση για κάλυψη, ήταν γυμνή περιοχή. Το πρωί είχαν έρθει ελικόπτερα τούρκικα και αεροπλάνα μετά τα οποία μας αναγκάσαν να οπισθοχωρήσουμε. Τώρα για να είμαι ειλικρινής δεν ξέρω ποιος έδωσε διαταγή για οπισθοχώρηση, μιλούμε για χαράματα τωρά της 21^{ης}, της Κυριακής και βγήκαμε πίσω στην Αλωνάγρα, από εκεί που ξεκινήσαμε. Εκεί μας βομβάρδισαν τα αεροπλάνα και είχαμε οπισθοχωρήσει, φύγει προς πίσω στη μονάδα. Μπορώ να πω ήταν μία άτακτη οπισθοχώρηση. Και φτάσαμε στο... με τα πόδια βρεθήκαμε στον Άγιο Χρυσόστομο που ήταν η μονάδα μας.

Απ' εκεί τώρα δεν θυμάμαι ακριβώς, δεύτερη, Τρίτη μέρα του πολέμου, μας είχαν μεταφέρει εις τη Λευκωσία, διότι σαν καταδρομείς θα εδρούσαμεν τη νύχτα. Όμως, και μάλιστα μας έδωσαν κι άλλα όπλα, τα FN ονομάζονται. Και ούτε... απλώς τα πιάσαμε και σε χρόνο μηδέν μας τα πήραν πίσω γιατί λεν προχωρούν οι Τούρκοι προς το Συγχαρί, Βουνό Συγχαρί, προς τη Μοίρα μας, και έτσι επιστρέψαμεν πίσω για... δώσαμε τα όπλα, πήραμε τα δικά μας και επιστρέψαμε πίσω στην μονάδα για να την υποστηρίξουμε. Ε, είχαν γίνει πολλά ας πούμε. Τελικά βρεθήκαμεν στην 31 ΜΚ στο

στρατόπεδό τους το οποίο εδρεύει εκεί που είναι το round about που εν το ΣΟΠΑΖ; Τώρα είναι στρατόπεδο των Τούρκων.

Εκεί ήμασταν μες στις 8 Αυγούστου. Στις 8 Αυγούστου μετέφεραν τη Μοίρα μου στον Πασσάμο (Παχάμο) όχι της Τηλλυρίας, της Κερύνειας, είναι ανατολικά της Κερύνειας. Εκεί ήμασταν μέχρι τις 14 Αυγούστου που έγινε η δεύτερη εισβολή. Δυστυχώς, κάποιοι λόχοι, κάποιοι είχαν πάρει τα στρατιωτικά αυτοκίνητα κι έφυαν. Ο μόνος λόχος που έμεινε ήταν ο λόχος ο δικός μου, ο 22^{ος} λόχος. Εκεί μας πίεζαν οι Τούρκοι. Όταν εμείς αποφασίσαμε ότι θα κάμουμε οπισθοχώρηση, εζητήσαμε βοήθεια, δεν βρήκαμε κανέναν, καμία, πάμε λίγο πίσω, κανένας ούτε στρατιωτικά αυτοκίνητα, τίποτε, τίποτε. Και με τα πόδια ξεκινήσαμε, γύρω στο μεσημέρι, ανεβήκαμε στην Χαλεύκα, με τα πόδια τώρα. Στη Χαλεύκα είσεν έναν φορτηγό και προσπαθήσαμε να το ξεκινήσουμε να μπούμε μέσα να φύγουμε, εν τα καταφέραμε. Είχεν φωτιά... εντωμεταξύ ενύχτωσε το επόμενο χωριό, εντωμεταξύ εκείνες τις περιοχές δεν ήξερα τίποτε εγώ, οι περιοχές από εδώ και πέρα δεν είχα πάει ποτέ στη ζωή μου, σε όλη την Κύπρο πήγα εκτός εκείνες τις περιοχές. Το επόμενο χωριό ήταν ο Άγιος Αμβρόσιος. Είπαμε να μείνομεν, να μην μπούμε στο χωριό, νύχτα, δεν ξέρουμε ανεν Έλληνες εν Τούρκοι και τα λοιπά. Το πρωί της 15^{ης} Αυγούστου, τη μέρα της Παναγίας, ακούσαμε καμπάνες. Είπαμεν κι εμείς να δούμε εν Έλληνες, εν Τούρκοι; Και κάμουν κόλπο; Εστείλαμε δυό στρατιώτες, πήγαν έφτασαν μέχρι την Εκκλησία, πράγματι ήταν Έλληνες, εμπήκαμεν μέσα στο χωριό.

Εδώ θέλω να αναφέρω το εξής, είναι πολλά τα γεγονότα, αλλά αυτό πρέπει να το πω. Εκεί που συγκεντρωνόμασταν στην πλατεία ήταν μια κοπέλα, τώρα 18, 20 χρονών εν εμπορούσα να καταλάβω, ήταν νεαρή. «ρε για όνομα του Θεού, ήμασταν οι τελευταίοι Έλληνες, οι τελευταίοι στρατιώτες». Θα πάω ξοπίσω της, έτρεχεν αυτή, έτρεχα εγώ, επερπάταν αυτή, επερπάτουν εγώ, μέχρι να φτάσουμε στο σπίτι της. Εφτάσαμεν στο σπίτι της, ήταν τα παλιά τα σπίτια, σκέφτου με αυλή γυρώ γυρώ και μετά το σπίτι μέσα, ήταν οι γονείς της, ο πατέρας της ήταν βρακάς, η μητέρα της. Λέω του τζι εγώ «γέρο γιατί εν εφύετε, είμασταν οι τελευταίοι, εν έχει άλλους Έλληνες που δαμέ τζιαι κάτω». «εε, εφύαν οι δικοί μας τζι εν μας επήραν εμάς». Λέω του «δώσμου την κόρη σου», εν έξερα ότι εν να πιαστώ αιχμάλωτος, αλλά πάλε εν να εγλίτωνεν, εν να σας πω μετά γιατί. «Δώσ' μου την κόρη σου να την πάρω μαζί μας, δεν θα την πειράξει κανένας θα κόψω τα χέρια του και να την πάρουμε στη Λευκωσία, πε μου πού». Λέει τζι η κοπέλα «παπά να πάω;», όχι λέει της. Ξανάλεω δεν υπάρχει Έλληνας πίσω μας, είμασταν οι τελευταίοι, φεύγουμεν εμείς. Εν με άφησεν να την πάρω, δεν μου την έδωσε. Αν ερχόταν μαζί μας η κοπέλα, ο Δαυλός, το επόμενο χωριό, επεράσαμεν Ακανθού. Φλαμούδι, ο Δαυλός ήταν όλο το χωριό μέσα. Μόνον οι στρατεύσιμοι ελείπαν, η χειρότερη περίπτωση η κοπέλα θα έμενεν εκεί, εν θα την επείραζεν κανένας.

Εφτάσαμεν στον Δαυλό, α εντωμεταξύ, επήραμεν ένα τρακτέρ από την Ακανθού και μιαν καρότσα και επιβιβάστηκαν πάνω, απ' εκεί και πέρα επηγαίναμεν με το τράκτορ. Φτάσαμεν εις τον Δαυλό περάσαμεν τον Δαυλό, τώρα δεν είχαμεν, δεν θυμάμαι αν εμιλήσαμεν με κάποιους εκεί, φτάσαμε στην Καντάρα, λέω σου τόπους που πρώτη φορά έβλεπα, ούτε στην Καντάρα είχα πάει. Και φτάνοντας εις την Καντάραν και προχωρώντας προς τα κάτω αντιληφθήκαμεν δύο Τούρκους. Ο οδηγός του τράκτορ, στρατιώτης ήταν δηλαδή, πετάχτηκεν κάτω και άφησεν το τράκτορ και επήεν και εμείς ήμασταν πάνω! Και εχτύπησεν πας σε ένα δεντρό δηλαδή. Απ' εκεί αφήσαμεν το τράκτορ και πηγαίναμεν με τα πόδια. Επειδή, εμείς περιμέναμε το βράδυ να κοιμηθούμε το βράδυ. Προσπαθήσαμε δύο βράδια δεν τα καταφέραμε να χωριστούμεν ήμασταν 30 άτομα, 30 καταδρομείς και έξι που βρήκαμεν στην Καντάρα του Πεζικού, 36 άτομα. 36 άτομα είχα πει στον Ανθυπολοχαγό «Καϊτάνη Σωτήρη» ήμασταν και φίλοι «Σωτήρη δεν περνούμε», λέει μου «το ξέρω». Ήταν

θερισμένα, υπήρχαν οι ποκαλάμες και περπατώντας σρακ σρακ σρακ, καταλαβαίνεις, υποτίθεται άμα ακούεις τον κίνδυνο σταματά ο πρώτος και σταματούν όλοι. Μέχρι να σταματήσει ο τελευταίος εγίνετον χαμός από το σρακ σρακ σρακ. Λέω του «Σωτήρη δεν περνούμεν». Προσπαθήσαμε δύο νύχτες, εντωμεταξύ την ημέρα ήμαστον, εγλείφαμε το χώμα, διότι εκινούνταν πιο κάτω οι Τούρκοι. Ε, τόσα πολλά άτομα δεν μπορούσες να κάμεις τίποτε. Μπορούσαν να φύγουν 1-2 αν τολμούσαν και ξέραν και λίγο τις περιοχές, πιστεύω μπορούσαν να φύγουν.

Τελικά χωριστήκαμε σε ομάδες τζιαι είπαμεν να τραβήσει ο καθένας τον δρόμο του. Η ομάδα η δική μου είπαμεν να πάμε στον Δαυλό. Άλλοι πήγαν στο Φλαμούδι, σε διάφορα, σε διάφορα μέρη. Εθέλαν να κατεβούμε το βράδυ στον Δαυλό, ρε παιδιά να πάμε το βράδυ να τρομοκρατήσουμε τους κατοίκους; Να ξημερώσει τζιαι να πάμε. Τελικά, αυτό έγινε, κατεβήκαμε στο χωριό, ο κόσμος κινείτουν κανονικά. Πήγαμε στο καφενείο, εκεί είπαν να μας φέρουν σταφύλι, φρούτα και τα λοιπά, εν εμπορούσαμεν να φάμεν τίποτα. Το μόνο που ζητήσαμε, εκεί ήταν και ο Μιχάλης ο Τιμινής, ο οποίος ήταν του Συνεργατικού Παντοπωλείου. Είναι αυτός που μας έστειλεν την επιστολή στον πατέρα μου. Δεν ξέρω περισσότερα πράγματα για τον άνθρωπο, πέθανε. Του λέω το μόνο που χρειαζόμαστε είναι εσώρουχα, τίποτα άλλο. Τζι είπα τζιαι στα παιδιά ό,τι λεφτά κρατεί ο καθένας, μια λίρα, δυο λίρες, δεν εκρατούσαμεν περισσότερα, να πληρώσουμε όταν θα μας τα φέρει. Εν επήρεν τα λεφτά, μακάρι να τα έπαιρνε, επιάσαν μας τα οι Τούρκοι. Του λέω τι θα κάμουμεν κύριε Τιμινή, λέει «θα σας πάρει ο δράκος στο περιβόλι μου», όι λέω του εν θέλουμε κανέναν, θα μας πάρεις εσύ. Εν ήξερα ποιος εν ο Δράκος. Θα μας πάρεις εσύ. Επήρεν μας. Η πρώτη του κουβέντα και το μεγάλο μου παράπονο, που επιάστηκα αιχμάλωτος, όχι γιατί σήκωσα τα χέρια πάνω, ούτε γιατί βάλαμε πολιτικά, στρατιωτικά και με τα όπλα μας επιάσαν. Του λέω κύριε Μιχάλη που εν να ξανάρτεις εδώ, να μας φέρεις λίο λάδι, στιδήποτε λάδι, αν έχεις λάδι που μπορούμε να βάλουμε στα όπλα, διαφορετικά φέρμας λάδι να τα καθαρίσουμε τα όπλα μας, και λέει αν έρθουν οι Τούρκοι τι θα κάμετε; Λέω αν έρθουν οι Τούρκοι θα κάμουμε μάχη. «Δεν θα κάμετε τίποτε», λέει, «Συμφωνώ. Μπορείς να σκοτώσεις και 1 και 10 και 100 Τούρκους, μπορεί να μην σκοτώσετε και κανέναν το υπόλοιπο χωριό μετά τι θα γίνει;». Είχεν απόλυτο δίκαιο και μας αφόπλισε. Ναι, μεν κρατούσαμε τα όπλα αλλά σκεφτόμενοι αυτά που είπεν, εν είχαμεν το δικαίωμα νομίζω να κάμουμεν μάχη, θα σκοτώναν το χωριό όλο. Έτσι το αντιλήφθηκα και εγώ. Και επειδή ήμουν και υπαξιωματικός και επειδή ήμουν και παλιοσειρά, ο ανθυπολοχαγός που είχαμεν μαζί μας, δεν ήρθε μαζί μας, έφυγε με άλλους. Και σαν παλιός που ήμουν και υπαξιωματικός είχα αναλάβει εγώ τη δράση. Μετά του λέω όταν θα ξανάρθεις να μας φέρεις, να μου φέρεις μια πένα και μια κόλλα. Μου λέει γιατί; Φέρ' μου την και θα σου πω. Μου έφερε, έγραψε τα ονόματά μας όπως είναι εδώ, εδώ εν γράμματα του Τιμινή, και να στείλεις στον πατέρα μου, γιατί στον πατέρα μου; Ο πατέρας μου εν αξιωματικός της αστυνομίας και όπου κι αν είναι και έφυγε από το Μόρφου θα πάει. Και απόδειξη πήρε επιστολή χωρίς γραμματόσημο, χωρίς τίποτε. Με τα ονόματά μας... και γράφει άνθρωπος.

Εδώ λέει 27 Αυγούστου.

Ναι 23 Αυγούστου μας επιάσαν, στις 27 εκατάφερε να το γράψει.

Άρα δεν το έγραψε επιτόπου.

Όχι, επιτόπου, όχι. 27 Αυγούστου πιθανών να αρρώστησε ο γέρος και σκέφτηκε και έβαλε και την επιστολή μες στη βράκα. Ούτε ξέρω ποιος εν ο γέρος, ούτε ξέρω τις λεπτομέρειες, με γέρο μου είπαν ότι επήεν. Υπάρχουν πιο σημαντικά πράματα. Παρασκευή 23 Αυγούστου που μας επιάσαν, εντωμεταξύ είχαμε πει εμείς για να μεν επιβαρύνουμε το χωριό, ότι εν μέσα, να πηγαίνουμε στην

Καντάρα δεν ξέρω πόσες μέρες θα μείνουμε, θα ανοίγαμε τα κέντρα που είχαν μέσα σοκολάτες, τέτοια πράγματα, να παίρνουμε εμείς για να μην παίρνουμε τα φαγιά του χωριού. Και πήγαν και στρατιώτες δικοί μας εκεί. Από την Καντάρα επεράσαμε δύο φορές, επήγαμε ξαναήρθαμε. Είχαν στρατοπεδεύσει οι Τούρκοι εκεί, και επιάσαν τους στρατιώτες τους δικούς μας. Τώρα κι αν είπαν ότι ήμασταν εκεί, έννεν προδοσία τούντο πράμα, κοφτό, ξεκάθαρο, το ξεκαθάρισα αυτό. Διότι εβρεθήκαμεν τρόπον τινά σαν περικυκλωμένοι, όι περικυκλωμένοι...ήταν μπροστά μας, αλλά πίσω μας το μοναδικό λάθος που έχω κάνει, το μυαλό μου εδούλευε πολύ, εκεί που ήμαστον δεν είχαμε δρομολόγιο διαφυγής. Το δρομολόγιο διαφυγής ήταν να ανεβούμε το βουνό, ε θα μας πυροβολούσαν όπως τους λαγούς. Φυσικά δεν ξέραμε ότι θα μείνουμε και 4-5 μέρες εκεί, λέγαμε 1-2 μέρες να φύγουμε να δούμε τι θα γίνει.

Όταν ακούσαμε τους πυροβολισμούς λέω στα παιδιά κατεβάτε κάτω, είχαν κάτι καλαμιές, βρέστε τρόπο να κρυφτείτε, να κοιτάξω εγώ να δω τι γίνεται. Και έρποντας ανέβηκα προς την πλαγιά και είδα τα στρατιώτες αυτούς με τα μπλε μπερέ. Κατεβαίνω κάτω τους λέω είναι στρατιώτες Τούρκοι, υπήρχεν μια κουφάλα ήταν; Οι μισοί ήμασταν απ' έξω. Περνά ένας Τούρκος από μπροστά μας, τώρα από μπροστά μας δεν μας είδεν, λίγο πλάγια. Ο διπλανός μου ο Ταρζάν, μακαρίτης τωρά, πέθανε από κάποια αρρώστια, δίπλα μου έκαμεν την κίνηση να τον πιάσει, να κάνει υφαρπαγή. Και ενστικτωδώς τον πίεσα κάτω, διότι στο μυαλό μου αυτό που μας είτε ο κύριος Μιχάλης. Άτε να τον επιάναμεν, θα τον εγύρευαν οι Τούρκοι. Σε κάποια δευτερόλεπτα πέρασε από μπροστά μας και κοιτούσε κάτω, σε κάποια δευτερόλεπτα εγύρισεν να φύγει και βλέπει τα όπλα γυρισμένα πάνω του, εμείς με τα όπλα γυρισμένα πάνω του. Σάστισε. Αν φοβηθήκαμε εμείς μία, αυτός φοβήθηκε 100. Αφού είπαμε ούτε πυροβολούμε, ούτε κάνουμε, τίποτε εν κάμνουμε. Άρχισαν τις φωνές εκατεβήκαν επιάσαν μας. Από κει εβγάλαν μας επί γονάτων. Να περπατήσεις ήταν δύσκολος, μας βγάλαν επί γονάτων. Βγάλαν τους ζωστήρες μας, τη ζώνη και τις ζωστήρες, μας έδεσαν τα χέρια πίσω και το συγκινητικό είναι αυτό (δείχνει τον σταυρό του): αυτός είναι ο σταυρός που εφορούσα τότε. Τον έβγαλε και ούτε για χρυσάφι δεν τον επήρε, τον επέταξεν και κρεμάστηκε σε ένα μικρό δέντρο εκεί, μια ροδακινιά μικρή, και κρεμάστηκε έτσι, εκρεμμόταν έτσι. Και λέω και εγώ Θεέ μου Χριστέ μου κάμε να γλυτώσουμε.

Όταν βγήκαμε στο ξέφωτο η πρώτη τους κουβέντα αν ήμασταν κομάντος. Την .. διακριτικά και αυτά τα βγάλαμε, γιατί ξέραμε ότι σκοτώναν τους ΛΟΚατζήδες εν ψυχρώ. Πρώτη τους κουβέντα αν ήματαν κομάντος, είπαμεν όχι. Εγώ επειδή ήμουν η παλιοσειρά που απολύουμουν και τα άρβυλά μου είχαν καταστραφεί, ειδικά στην Άσπρη Μούττη, όπου ήταν βραχώδες ο τόπος εκεί, είχαν διαλυθεί. Άνοιξε στόμα μπροστά στα άρβυλά μου. Και κατάφερα και πήρα καινούρια, όταν πήγαμε στη Μοίρα. Και μου έβγαλε τα άρβυλα ο Τούρκος και ήταν και καινούρια και ούτε τα δικά του μου έδωσε. Και ήμουν για 32 μέρες που ήμουν αιχμάλωτος, ήμουν ξυπόλυτος. Και εκεί που περπατούσαμε να μας πάρουν προς το χωριό, είχε βγει μια κάλτσα έσκυψα να την πάρω με χτύπησε με το όπλο και έβγαλα και την άλλη. Μας πήγαν στην εκκλησία, όπου εκεί ήταν συγκεντρωμένο το χωριό όλο άντρες γυναίκες, παιδιά και ήταν και οι δύο στρατιώτες ήταν και έφεδροι. Δεν ήταν μόνιμοι στρατιώτες, δεν ήταν κληρωτοί σαν εμένα, ήταν έφεδροι. Εν έχω κανένα παράπονο από τα παιδιά.

Εκεί είχαν πάει μετά σχοινί, από αυτό που απλώνουμε τα ρούχα, που εν σαν το νάυλον, μας έβγαλαν τις ζώνες μας και μας έδεσαν πίσω με εκείνο. Για χρόνια είχα σημάδια πάνω στα χέρια εδώ (καρπός). Από εκεί μας πήγαν στην Καντάρα, διά μέσω κάποιου, μέσα από το Φλαμούδι.

Πόσοι ήσασταν που σας πήγαν;

Ήμαστων 8, οι δύο τους έπιασαν πάνω η ομάδα μου επειδή είχαμε μείνει έξι αλλά είχαν πάρει και 17 πολίτες. Είχαν πάρει και 17 πολίτες και μας επήραν στην Καντάρα.

Τους πολίτες που πήραν ήταν κατ' επιλογήν, δηλαδή πήραν σχετικά πιο νέους άντρες; Πήραν ... πώς πήραν;

Ναι, ναι, πιο νέους.

Και τους υπόλοιπους θυμάστε πώς τους συμπεριφέρθηκαν;

Εκεί για να είμαι ειλικρινής δεν ήταν και τόσο άγριοι με εκείνους παραπάνω ήταν μαζί μας. Μάλιστα μας ρωτούσε από πού είμαστε, α, είχαν έναν Τ/Κ μαζί τους ο οποίος κρατούσε κυνηγετικό όπλο και άρχισε και μας ρωτούσε από πού είμαστε και είπα εγώ από το Μόρφου. Όμορφο μου λέει, αύριο έτσι ώρα σπίτι σου. Λέω για να μου λέει έτσι επήραν το ήταν οι Τούρκοι, και αμέσως ο νους μου επήεν στους γονείς μου.

Μας βάλαν μέσα στα στρατιωτικά αυτοκίνητα τα οποία ήταν και ανοιχτά, σαν τα γαϊδούρια έτρεχε το αυτοκίνητο και κρατούσαν αναπτήρες και προσπαθούσε ανάψει, πώς θα ανάψει ρε με τόση ταχύτητα ρε; Εν άναβεν επέτασεν το. Δεν εκαταλάβαινε γιατί αν άναβε; Μετά είδαν άλλον να κρατά λεφτά, να βγάξει λεφτά από την τσέπη του και να πετάσσει τα.. ας πούμε τότε είχαμε τα σελίνια, τα διπλοσέλινα και τα γρόσια. Έπιανεν τα διπλοσέλινα και τα σελίνια και τα πετούσε και άφηνεν τα γρόσια. Ενόμιζεν ότι εκείνα είχαν αξία. Πήραν μας στην Καντάρα, να μεν τα πολυλογώ, ήρτεν το βράδυ εδέσαν μας τα χέρια μας πίσω αφήκαν μας να κοιμηθούμε.

Πού;

Στο κάτω, εκείνη η αίθουσα που μας εβάλαν κανένα κέντρο θα ήταν, τσιμέντος ήταν, δεν ήταν ούτε μάρμαρο, τσιμέντος ήταν. Κατά καλή μου τύχη εγώ είχα καταφέρει και εξιδίθηκα, λέω παίξε πελλό, παίξε πελλό, ως το πρωί να δούμε. Λέω του διπλανού μου, ο οποίος επιάστηκε αλλού, δεν επιστήκαμεν μαζί και ήταν στρατιώτης του δικού μου και ήταν ο κουρέας του στρατοπέδου. Και λέω του ε παρπερούι ξιδήθηκα. Μεν λαλείς έτσι, είπα τους είμαι μαθητής, λαλεί! Επιάν τον με τα πολιτικά. Έπιαν με και το γέλιο δηλαδή, φκαίνει ο πόνος και γέλιο μαζί. Τέλος πάντων το πρωί όταν κατάλαβα ότι εν να μας... εφώνασα του Τούρκου ότι εξιδήθηκα να ρτει να με ξαναδέσει. Έδεσεν μας ξανά τέλος πάντων, εμπήκαμε στα αυτοκίνητα για να μας πάρουν πού θα μας πάρουν!

Σας είχαν δώσει κάτι να πιείτε; Είχατε ζητήσει νερό;

Ναι, ναι, το νερό και το φαγητό τους ήταν ένα κομμάτι ψωμί και αυτά δεν ήταν.

Ναι αλλά, ζητήσατε;

Όι εν εξητήσαμεν εμείς, αυτοί μας έδωσαν.

Κι άμα ήθελε κάποιος να πάει αποχωρητήριο μπορούσε να το ζητήσει;

Ναι. Θα τον πάρουν.

Εκεί στην Καντάρα δεν σας κάναν κάποια ανάκριση;

Όχι στην Καντάρα όχι. Ανάκριση μας έκαναν όχι όλους εμένα προσωπικά και κάποιους άλλους στο Σαράγιο όταν μας επήραν.

Άρα σηκώνεστε από την Καντάρα ...

Στην Καντάρρα έβάζαν ... ήταν στρατιωτικά αυτοκίνητα που ξέρεις πίσω... είχαν ένα ακριβώς πίσω που τον οδηγό εκεί και εγώ καθόμουν προτελευταίος. Δίπλα μου υπήρχαν δύο σε κάθε αυτοκίνητο. Δεν ξέρω αν θέλετε να τα πω αυτά με τον Τούρκο κι ό,τι θέλετε διαλέξτε να βάλτε. Άρχισε να μου μιλά ο Τούρκος, αγγλικά, ήξερε. Όσο εγώ καλοπερνούσα, όσο καλοπερνούσα εγώ, τόσο υποφέρουν ο άλλος ο συνάδελφος εκεί κι όπως φαίνεται αυτός επειδή ήταν μορφωμένος (αυτός που καθόταν δίπλα του) και δεν μπορούσαν να του πουν τίποτα. Εγώ καλοπερνούσα, έτρωγαν ξύλο ο...

Τι σας έλεγε;

Καταρχάς μου είπε με φοβάσαι; Ε, να του κάμω κι εγώ το παλικάρι; Λέω ναι. Μην φοβάσαι λέει μου. Λέει μου εν να σε ξεδέσω, ήμασταν δεμένοι, να χεις τα χέρια πίσω, αλλά άμα σταματούμε να τα φέρνεις μπροστά αλλά άμα σταματούμε και έρχεται αξιωματικός κοντά οποιοσδήποτε να τα παίρνεις πίσω. Ντάξει λέω του. Οι άλλοι έβλεπαν ότι εγώ είχα χέρια μπροστά και είχαν γίνει σκύλοι. Υπόφερε ο στρατιώτης μου, στεναχωριόμουν. Του λέω, πόσους αιχμαλώτους έχει; Λέω εν να μας πάρουν στα Άδανα. Η συζήτηση στο στρατιωτικό αυτοκίνητο, από την Καντάρρα μέχρι εκεί που μας επήγαν. Όχι στο Γκαράζ Παυλίδη, μας επήγαν μέχρι το Τζιάος; Μέχρι το Τζιάος νομίζω ή μέχρι το Λευκόνοικο; Δεν θυμάμαι. Μου λέει μην φοβάσαι και τα λοιπά και μου έγραψεν τη διεύθυνσή του σε ένα χαρτάκι και μου λέει όταν τελειώσει ο πόλεμος και χαίρουμαι κι εγώ, να ρθεις Κωνσταντινούπολη να με βρεις και μου το έδωσε και έβαλα εδώ το χαρτάκι, τη διεύθυνσή του. Τον ερώτησα πόσους αιχμαλώτους έχει τα Άδανα; Λέει μου 500 000. Ε τούτος εν εκατάλαβεν τι τον ερώτησα. Οπωσδήποτε. Μου λέει για μια στιγμή τραγουδά. Ε τι να τραγουδήσω να τραγουδήσω ελληνικά; Να τους προκαλέσω όλους; Δεν ξέρω λέω του, δεν έχω φωνή έννεν καλή, εν να γελάς λέω του. Τελικά εν ετραγουδήσα. Είχεν καραμέλες μες στην τσέπη του, είχαν στιγμή που είχα τρεις μες στο στόμα. Που μου έδιεν πριν τη φάω εδίεννεν μου άλλη.

Να σας ρωτήσω σε ποια γλώσσα μιλούσατε;

Αγγλικά. Για αυτό σου είπα πρέπει να ήταν αυτός μορφωμένος. Δεν κατάλαβα αν είχε αξίωμα.

Οι υπόλοιποι μέσα στο λεωφορείο.

Στρατιωτικό.

Στο στρατιωτικό τι βλέπατε από τους συστρατιώτες σας;

Έναν έβλεπα. Δύο ήμασταν. Κάθε ένα δύο στρατιώτες υπήρχαν μέσα, δύο αιχμάλωτοι. Ένας πίσω από τον οδηγό εκεί που εν η θέση και ο άλλος απέναντι.

Τα μάτια σας ήταν δεμένα;

Όχι δεν ήταν δεμένα. Δεμένα ήταν μετά. Σε τούτο το διάστημα δεν ήταν δεμένα. Φτάσαμε κάπου τώρα δεν ξέρω ακριβώς και απ' εκεί μπήκαμε σε λεωφορείο το οποίο μας μετέφερε στο Τζιάος, το Τζιάος ήταν τούρκικο χωριό, εδώ κι αν ήταν το δράμα το μεγάλο. Κατεβήκαμε κάτω, ήμασταν όλοι που συλλάβαν από το χωριό πάνω και η ομάδα η δική μου. Μπροστά μας πίσω μας Τούρκοι. Λέω εντάξει δεν κινδυνεύουμε αν έχει και μπροστά μας και πίσω μας. Και ήταν ένα οικόπεδο άδειο αριστερά ένα αυλάκι, δεξιά μια Τουρκάλα άπλωνε τα ρούχα της. για μια στιγμή ακούεται μια φωνή στα τούρκικα, φεύγουν όλα από μπροστά μας και έρχονται πίσω μας και οπλίζουν. Εκείνη την ώρα αν έτρωγα σφαίρα θα σπαζα όπως το καρπούζι, τόσο εσφιχτήκαμεν και επεριμέναμεν να μας πυροβολήσουν. Ακούγεται μια φωνή ήταν ένας με μίαν αστέρα Τ/Κ αστυνομικός, εμείς λέει δεν είμασταν Έλληνες που χτυπούν πισώπλατα, είμασταν Τούρκοι (συγκινείται, κλαίει) και είμασταν

υπερήφανοι γιατί είμαστε Τούρκοι. Περιμέναμε, περιμέναμε, είπεν αυτά τα λόγια και δεν μας σκοτώσαν. Από εκεί μας έβαλαν στο λεωφορείο με κατεύθυνση τη Λευκωσία. Στη Λευκωσία πήγαμε και καθυστερήσαν να μας πάρουν δεν ξέραν που να μας πάρουν.

Συγγνώμη, δεν ρώτησα κάτι, εκεί που σας κατέβασαν σε εκείνο το χωράφι, ήσασαν διάφοροι από διάφορες περιπτώσεις αιχμαλωσίας;

Ήταν οι κάτοικοι του Δαυλού και οι υπόλοιποι ήταν όλοι καταδρομείς, είτε το εδηλώσαν, είτε εν το εδηλώσαν, είτε φορούσαν στρατιωτικά είτε δεν φορούσαν στρατιωτικά.

Από τη μοίρα σας;

Από τη μοίρα τη δική μου. Ήταν της μοίρας της δικής μου και κυρίως του λόχου του δικού μου. Διότι ήταν οι τελευταίοι που μείναμε, ενώ οι άλλοι τρεις λόχοι είχαν φύγει, 14 Αυγούστου πολύ πιο νωρίς από μας, πήραν τα αυτοκίνητα και φύγαν ε μείς εν είχαμε αυτοκίνητα. Πήραν με στη Λευκωσία, λέω του, πήραν με σε ένα γκαράζ. Μόλις μας επήραν λέω τους ρε παιδιά τωρά πιστεύω δεν κινδυνεύουμε να τους πούμε ότι ήμασταν καταδρομείς μας και βρεθεί κάποιος άλλος και πει α ναι και τούτος ήταν στρατιώτης μαζί μου και βγούμε ψεύτες. Καλύτερα... μόλις τους είπαμε είμαστε καταδρομείς, συναγερμός! Μας πήραν αμέσως απ' εκεί ξανά έρευνα και βρήκαν το χαρτάκι τη διεύθυνση του Τούρκου πάνω μου. Μου λέει τι είναι αυτό; Τουρκοκύπριοι ήταν εμιλούσαν ελληνικά. Ε του λέω στρατιώτης μου το έδωσε, να τον βρω. Και μου το επέταξεν. Και από εκεί με συνοδεία, μας εβάλαν σε τζιπ, τους καταδρομείς, την ομάδα μου βασικά, και μας επήραν στο Σαράγιο. Ούτε μείναμε σε γκαράζ. Δύο λεπτά εμείναμε. Μας έβαλαν όλους σε ένα ένα κελί εκεί ήταν κελιά κανονικά. Όπως εν οι φυλακές.

Και είχε κελιά.

Μάλιστα, κελιά, φυλακές, όπως εν οι φυλακή αν το έχεις υπόψη σου έτσι τέτοιο πράμα. Μετά από λίγο ήρτεν κάποιος λέει έχει κανέναν βαθμοφόρο; Λέω του είμαι εγώ. Και με επήραν σε κελί μόνο μου. Τέλος πάντων έμεινα λίγο εκεί, μόλις επήγα μετά από λίγο ήρταν να μας φέρουν ψωμί, τέσσερις ελιές τζι ένα κομμάτι ψωμί. Και είχεν και τσιγάρα εκεί, εντωμεταξύ εγώ δεν εκάπνιζα στον στρατό, όμως λέω θα φάω, θα ανάψω και ένα τσιγάρο και θα σκεφτώ τι θα κάμω. Πριν ακόμα αρχίσω να φάω, μου λέει, έξω δεν είσαι εσύ εδώ μέσα εκεί είχεν Τούρκο φυλακισμένο τον επήραν στα αποχωρητήρια και ήβραν ένα άδειο και εβάλαν με μέσα ε μετά ήρθεν αυτός. Αλλά φεύγοντας εγώ από εκεί έπιασα τα τσιγάρα, το κουτί από τα τσιγάρα και τα σπίρτα. Πάω στο άλλο κελί που με εβάλαν λέω θα φάω, θα πιω και ένα τσιγάρο και θα σκεφτώ τι θα κάμω. Πριν να προλάβω να ανάψω το τσιγάρο έρχεται πάλε ανοίει, ήταν καγκέλι η πόρτα και ξύληνη μαζί. Έκλειεν η μια έκλειν και η άλλη. Μου λέει, έκλειψες τα τσιγάρα; Α, λέω του, να μας πουν τώρα ότι έκλεψα και για αυτό με συλλάβαν. Τζιαι λαλώ του εν τζιαι έκλειψά τα, έπιασά τα, ενόμισα εν του κάθε φυλακισμένου. Φερ' τα δα και ένεν δικά σου. Λέω του δώσμου ένα. Παρά; Λέει μου. Παντού παρά! Όποιος μας έπιανεν όποιος μας έκαμνεν έρευνα για λεφτά κοιτούσαν, στα Άδανα επήγαμεν και εθέλαν λεφτά ακόμα οι στρατιώτες! Για αυτό είπα μακάρι να τα έπιανεν ο κύριος Τιμινής τότε που το ... εκεί έμεινα, τι μέρα ήταν που μας επήραν; Επιάσαν μας Παρασκευή, επήραν μας Σάββατο, μέχρι την επόμενη Παρασκευή νομίζω, εκεί είχα πάει σε ανάκριση, ένα πρωινό βγάλαν με έξω, βγήκαμε σε κάτι ξύλινα σκαλιά, σκάλες, είχε μπαλκόνι. Εντωμεταξύ έβλεπες κάτω, έβλεπες έξω, αλλά δεν ήξερα πόσο μακριά ήμουν που τα ελληνικά, που την Πράσινη Γραμμή εν ήξερα, για να κάμω τη σκέψη να δραπετεύσομεν και να... Πήγαμε μέσα στο κελί, και τι δεν υπήρχεν εκεί μέσα, πραγματικά φοβήθηκα. Μπλογκς, κουκούλες, αυτά, υπήρχαν δύο στρατιώτες μέσα, κάτσε μου λέει ο ένας, λέει μου εδώ δεν έχει με Χριστό με... Ο ένας Τούρκος

εκάθετον ο άλλος εστέκετον. Εδώ μου λέει δεν υπάρχει ούτε Θεός εδώ Θεός σου εκεί. Τώρα ποιον εννοούσε Θεό μου, αυτόν που γράφει ή το πιστόλι εν εκατάλαβα. Άρχισεν να μου κάνει διάφορες ερωτήσεις. Τα περισσότερα που ρωτούσαν τα ήξεραν όλα. Ήταν γνωστά. Και πού πηγαίναμε θαλασσιά στη Λεμεσό και πού κάναμε αναγνωρίσεις και πολλά πολλά.

Άρα ρωτούσεν πράγματα...

Για να επιβεβαιώσει τα περισσότερα.

Ναι αλλά πράγματα που κάνατε σαν στρατιώτες πριν την εισβολή;

Ναι, ναι.

Ρωτούσαν τον τρόπο που λειτουργεί η Μονάδα;

Ναι, στη Λεμεσό ναι. Εκεί πηγαίναμε θαλασσιά εκεί που εν το Μιραμάρε. Ονομάζετον θαλασσιά, ήταν ένας μήνας που πηγαίναμε εκεί ένα μήνα και ασχολούμασταν με τη θάλασσα.

Μία ερώτηση παρένθεση η Κύπρος εκείνη την περίοδο είχαν ΟΥΚ;

Είχεν ναι.

Αλλά οι ΛΟΚατζήδες εκάμνατε και εκπαίδευση σαν των ΟΥΚ ας πούμε για αυτό πηγαίνατε στη θάλασσα;

Ένα μέρος της εκπαίδευσης ναι αλλά όχι όπως τους ΟΥΚ. Εις τη σειρά τη δική μου αν θυμάμαι όταν προσλήφθηκα, όταν πήγα στρατό εγώ, επήγαν 12 άτομα ΟΥΚ και 4 τα κατάφεραν. Είναι πολύ δύσκολη και σήμερα, παν περισσότεροι και πολλά λίγοι αντέχουν. ΟΥΚ δεν θα πα να πολεμήσει όπως επήαμεν εμείς, οι ΟΥΚ εν της θάλασσας. Αν ήταν κάτι της θάλασσας, αν είχαν να παν να τινάξουν ένα πλοίο, ένα τούρκικο πλοίο, ναι, τότε θα δρούσαν ΟΥΚ.

Και σας ρωτούσαν πράγματα για να δουν πως λειτουργούσατε ως Μοίρα;

Περισσότερο, τα περισσότερα που με ρωτούσαν ήταν για επιβεβαίωση, τα ήξεραν. Αλλά ρωτούσαν και διάφορα, παραδείγματος χάρη, λέτε τραγούδια στον στρατό; Γιατί εν εξέραν πως λέμε; Ε, είπα του λέμε. Ένενν κάτι που προδώνω ας πούμε. Πε μου ένα! Κι άρχισα κι εγώ και λέω «Λοκατζής θα πει Ελλάδα και Ελλάδα Λοκατζής, τέτοια λεβεντιάς καμάρι δεν την έζησε κανείς». Αλλά πιο κάτω λέει «κι αν θελήσουνε οι Τούρκοι οι αιώνιοι εχθροί, για να κόψουν της πατρίδος...» μόλις θα του έλεγα έτσι σταμάτησα. Πού να πω του Τούρκου έτσι; Θα με φάει. Λέει μου ετέλειωσες, λέω ναι.

Τις ερωτήσεις αυτές τις έκανα οι Τούρκοι ή οι Τ/Κ ως μεταφραστές;

Τουρκοκύπριοι, στην Τουρκία υπήρχε μεταφραστής που επήαμεν.

Τις μετέφεραν σε Τούρκους;

Δεν υπήρχαν μάνα μου Τούρκοι της Τουρκίας εκεί.

Άρα όλη η συζήτηση γινόταν στα ελληνικά;

Ναι, στα ελληνικά. Μέχρι σήμερα ξέρουν οι Τ/Κ (ελληνικά). Ένα αυτό, μου λέσιν με τον Γρίβα ή με τον Μακάριο; Με κανέναν τους λέω δεν είμαι εγώ. Ήβρησεν τον Μακάριο ας πούμε, ο Γρίβας ήταν δηλωμένος εναντίον τους, για αυτόν τον είχαν βρίσει, έβρισαν και τον Μακάριο. Τι να πεις. Επίσης τους είπα το εξής, εγώ δεν πήγα στον πόλεμο, α, άρχισε να μου λέει «Η μοίρα σου στον Άγιο

Χρυσόστομο, στην Άσπρη Μούττη; Του λέω ναι. Λέει μου πόσοι ήταν; Ε λέω του ξέρω γω καμιά 150ρια; 150 άτομα μου λέει και εκάμαν τόση ζημιά; «Αφού σου λέω εγώ δεν πήγα στον πόλεμο, εγώ το έσκασα όταν θα άρχιζεν ο πόλεμος. Και με βρήκαν μετά και με φέραν, εγώ στην Άσπρη Μούττη δεν επήγα» του λέω. Κατάλαβες; Και επίσης είπαν στην ανάκριση ότι ήμουν στρατιώτης, ούτε φοιτητής ούτε τίποτε, γιατί αυτό έχει σημασία; Όταν θα απελευθερωνόμουν! Ρωτούσαν ένα απόγευμα ήρταν κάποιος και λέει όσοι εν φοιτητές, δασκάλοι, γιατροί, μαθητές να το δηλώσουν. Γυρίζω και λέω στον φίλο μου που ήμασταν ρε εμείς εν είμασταν τίποτε. Φοιτητές του Ισραήλ, είπα του να μεν πούμε Ελλάδα ας πούμε.

Αυτό πού το δηλώσατε;

Στην ανάκριση στην Κύπρο.

Άρα δεν είπατε... ναι αλλά ξέραν ότι ήσασταν στρατιώτης.

Ναι, ακριβώς, ότι ήμουν στρατιώτης. Κι αυτό λέω μπορεί να ήμουν έφεδρος. Κατάλαβες; Έφεδρος ίσον φοιτητής, είχαν φοιτητές οι οποίοι ήταν έφεδροι. Εγώ δεν ήμουν τίποτε. Ε όταν άκουσα ότι οι φοιτητές κι αυτά λέω ρε εμείς δεν είμασταν τίποτε. Φοιτητές, λέω του να πούμε φοιτητές. Agriculture College of Israel, επήλιννα σε Γεωργικό Γυμνάσιο που είχεν λίη σχέση με αυτά τα πράματα, οπότε αν μου βάλουν και καμιά ερώτηση θα απαντούσα.

Αν δηλώνατε τίποτε από όλα αυτά τι θα σήμαινε;

Τότε όταν θα φεύγαμε; Ε, απλώς δεν με έφευγαν, τώρα ήρθα από τους πρώτους. Εκεί μείναμε σου λέω μέχρι μιαν εβδομάδα, με'χρι το Σάββατο Παρασκευή, δεν θυμάμαι, ήταν νύχτα.

Εκτός από την ανάκριση υπήρχε ξύλο;

Όχι, μέχρι εκεί δεν υπήρχεν ξύλο, στην Κύπρο δεν εφάμεν ξύλο. Σε καμιάν περίπτωση, ούτε σε ανάκριση, ούτε σε τίποτε, ούτε εκεί που φοβόμουν, που είδα τα γκλοπς και κουκούλες και τα λοιπά, που εμπήκα μέσα λέω θα μας σκοτώσουν εκεί μέσα. Τίποτε δεν είχαν ξύλο. Είχεν και κάποιες άλλες ερωτήσεις, τα είχα γράψει αυτά αλλά τα έδωσα στον γιο μου, αλλά τι άλλο ερωτούσαν; Α! για συνθήματα, τι φωνάζομεν, ποιος δίνει τη διαταγή για τα συνθήματα.

Τι συνθήματα φωνάζατε;

Ε, ας πούμε, ΛΟΚ στο αριστερό, τωρά δεν θυμάμαι ακριβώς τι τους είπα. Τα είχα γραμμένα αλλά τα έδωσα του γιου μου, να σας τα πω έτσι με λεπτομέρεια. Εν καμιά 15ρια ερωτήσεις που μου είχαν κάμει. Οπωσδήποτε, τελειώνοντας από εκεί, ξαναπήραν πίσω στο κελί, την τελευταία ημέρα επήραν με μαζί με τους άλλους. Ω, έγινε πάρτυ! Απ' εκεί μας έδεσαν τα μάτια, το βράδυ, με λεωφορεία, όχι στρατιωτικά, με λεωφορεία μας πήραν Κερύνεια και μας έβαλαν σε ένα Γυμνάσιο, σε ένα σχολείο, στον δεύτερο όροφο. Όχι όλους, όσους φορούσε μια τάξη μας έβαλαν, τώρα αν είχεν κι άλλους αλλού... το βράδυ ήθελα να πάω στην τουαλέτα, είχεν σκοπό πόξω. Εσηκώστηκα πάνω, εφώναζεν ο Τούρκος, λέω του να κατουρήσω. Έκαμμεν τον ζόρικο στην αρχή, ύστερα είπεν μου έλα. Πάμε κάτω, ε πηγαίναμε, πουνιές, κλωτσιές. Χαράς το αυτό που έκαμα να πιω νερό. Πουνιές, κλωτσιές, επήα έκαμα την ανάγκη μου, μου λέει πιε νερό. Ξέρεις η βρύση στο σχολείο. Πού να σκύψω να πιω νερό; Αν μου δώσει την πουνιά εν να σπάσω τα δόντια μου, ήπια με τον τρομερό φόβο. Στην επιστροφή πάλε πουνιές, κλωτσιές, ντάξει, είπα σου εν είχεν ξύλο στην Κύπρο, ντάξει αυτά ήταν από έναν στρατιώτη. Την ώρα που μπήκα να μπω μέσα, ήμουν χαλαρός, όπως πήγα να μπω στην τάξη, ακούμπησεν πάνω στον ώμο και γύρισα, έτσι πολύ εύκολα, έδωσεν μου μια πουνιά μέσα στο μάτι,

άστραψεν! Έγινεν η νύχτα μέρα. Μετά από λίγο είχε έναν άλλο ήθελε να πάει, φίλε μου κατούρα πάνω σου, κατούρα μες στη γωνιά, θα σε δέρουν θα σου χτυπήσουν (του είπα). Όταν επέστρεψεν αυτός έκλαιεν.

Εν σας άκουσε.

Ναι. Εγώ του είπα τι θα γίνει, αφού ό,τι μου εκάμαν εμένα.

Εκεί πόσος κόσμος ήσασαν;

Μες στην τάξη; Ε, καμιά 30ριά, πόσοι ήταν;

Κι ήταν όλοι στρατιώτες;

Είχεν και έφεδρους.

Είχεν και πολίτες;

Δεν μπορώ να σου πω, δεν θυμάμαι, όμως πολίτες και σε μεγάλη ηλικία γνώρισα στις φυλακές, 40-50 χρονών. Κοίταξε η πιο «αυτοί» οι οποίοι δεν είχαν τόσα προβλήματα ήμασαν εμείς, που ήμασαν ελεύθεροι. Δεν είχαμε έννοιες, να νοιαστούμε για τίποτε. Να σκεφτείς όταν παντρεύτηκα, και επήαινα στο εξωτερικό με τη δουλειά μου, σκεφτόμουν τα παιδιά μου. Φαντάσου να ήσουν αιχμάλωτος, αυτοί που δεν ένωσαν τίποτε ήμασαν εμείς, εμείς είχαμε μια μάνα έναν πατέρα κι αν τον εσκεφτούμασαν.

Εκεί είδα πάνω στο γραφείο υπήρχαν τετράδια μαθητών. Που έμειναν εκεί. Το πρωί μας έβαλαν μέσα στο αποβατικό και σου λέω ξυπόλυτος τώρα εγώ. Και εκεί που μας έβαλαν κάτω έκαιγεν ήταν τόσο βραστό. Και εκάψαν τα πόθκια μου. Εφτάσαμε στη Μερσίνα, Μερσίνα.

Ένα λεπτό, σας παίρνουν από το σχολείο σας βάζουν σε λεωφορείο.

Ναι, και μας πάνε εκεί.

Με κλειστά τα μάτια; Ή βλέπατε;

Από τη Λευκωσία μέχρι την Κερύνεια, μέχρι το σχολείο τα μάτια ήταν κλειστά. Τώρα το πρωί από εκεί μέχρι εκεί που έγινε απόβαση δεν είμαι σίγουρος, δεν θυμάμαι αν είχαμε τα μάτια κλειστά.

Και στο λεωφορείο σας έκαναν κάτι;

Όχι τίποτα. Σου λέω στην Κύπρο δεν είχε ξύλο, στην Τουρκία ήταν το πολύ το ξύλο. Πηγαίνουμε στη Μερσίνα, φεύγει το αποβατικό, πηγαίνουμε στη Μερσίνα, φτάσαμε βράδυ; Απόγευμα; Εν αθυμούμαι. Βράδυ ήταν. Κατεβαίνουμε μας βάζουν μέσα στα στρατιωτικά αυτοκίνητα και ακούσαμε μια φωνή «άου!». Εβγάζαν τα όπλα με τις ξιφολόγχες και εχτυπούσαν έτσι και μαζευτήκαμε όλοι στο κέντρο να μην φτάνουν. Εν είχαν άλλο επεισόδιο, φτάσαμε στα Άδανα μετά από δύο ώρες, περίπου, ρολόι εν είχαμεν, υπολογίζαμεν, εκεί φάγαμε το ξύλο της ζωής μας. Περνούσαμε όπως είναι στο γήπεδο τα κάγκελα εκείνα που μπαίνεις μέσα και ανοίγει να μπεις, έτσι ήταν η είσοδος μέχρι να φτάσεις στο κτήριο. Εκεί είχε ένα συνταγματάρχη Τούρκο, τότε κατάλαβα το αξιωματικό, εμπόλιαν μου στα τούρκικα, ούτε που κατάλαβα τι είπε, λέω να πω όχι, κάνω την κεφαλή μου πίσω. Και εγύρισεν το χέρι έτσι σιακ! Έκατσεν μες στα μάθκια. Ε ξέρω γω τι με ερώτησε να του πω ναι ή όχι; Μπαίνοντας, πηγαίνοντας προς τις Φυλακές κλωτσιές, πουνιές, εκλωτσούσαν μας πας στα πόδια. Μπαίνοντας μέσα κλωτσά με πίσω πάνω στο εδώ στον τελευταίο σπόνδυλο κάτω, ήταν μόλις εμπήκα

μέσα στο κελί, εν ήταν κελί, ήταν μεγάλες αίθουσες, μεγάλες με κρεβάθκια μέσα. Μόλις εμπήκα μέσα εκεί είχε και τόπο με νερό και αυτό, επήα να πιω νερό, επήα να κατουρήσω νομίζω. Ελιποθύμησα. Ήταν η πρώτη φορά που έχασα το ηθικό μου, όταν εσυνήλθα, όταν με συνεφέραν οι φίλοι μου, εκεί λέω δεν πάμε καλά, ήταν η μόνη φορά που έχασα το ηθικό μου, ειλικρινά. Μιλώ σου για πολύ ξύλο. Το επόμενο πρωί μας εβγάλαν σε μια εσωτερική αυλή, τέσσερις λοκατζήδες που ήμασταν μαζί εκαθούμασταν μπροστά, δύο δύο, δυάδες, δύο μπροστά, δύο πίσω και ήταν και οι άλλοι που ήταν αλλού, τούτοι αμέσως ήρτεν άνθρωπος και ερώτησε εσείς είσαστεν οι Λοκατζήδες; Δηλαδή εμεταφέραν και τις φάτσες μας τούτοι; Και ήρταν απευθείας πάνω μας; Και ήρτεν και με πάτησεν έτσι πας στα... Απαναία μου ένιωσα έναν πόνο! Μου λέει μετά είχε έναν, ήρτεν ένας αξιωματικός, είχε και έναν Τούρκο ο οποίος έκαμεν τον διερμηνέα, δεν ήξερεν καλά ελληνικά. Μου λέει σας εκτυπήσαν στρατιώτες διότι ήταν αγανακτισμένοι, διότι στην Αλώα λέει εθάψετε Τούρκους ζωντανούς.

Σε ποια περιοχή είπτεν;

Ένα χωριό Αλώα, το οποίο εγώ πρώτη φορά το άκουα, αλλά υπάρχει αυτό το χωριό, ερώτησα μετά που ήρτα, πρέπει να ήταν τούρκικο χωριό δεν ξέρω. Λέει στην Αλώα εθάψετε ζωντανούς Τούρκους και για αυτό ήταν θυμωμένοι και σας εκάμαν ό,τι σας εκάμαν.

Εκεί στις φυλακές στα Άδανα που σας επήραν, καταλαβαίνω ότι ήσασταν από τους τελευταίους αιχμαλώτους που επήραν; Επειδή μου είπατε εκεί κοντά στα τέλη Αυγούστου ότι σας επήραν.

Από τους τελευταίους αλλά να σου πω και περίπτωση που τον έπιασαν, για αυτό λεώ εγώ ότι όσοι αιχμάλωτοι επιαστήκαν, ότι επιστρέψαν όλοι και να μεν κοροϊδεύουν του γονείς των αγνοουμένων.

Άρα δεν υπάρχουν αγνοούμενοι αιχμάλωτοι λέτε εσείς;

Αγνοούμενοι υπάρχουν αλλά δεν πήγαν Άδανα, όσοι κι αν επήγαν Άδανα οπουδήποτε στην Τουρκία για μένα επιστρέψαν όλοι. Διότι όταν θα επιστρέφαμεν και ξαναπήγαμε στο πλοίο βρήκα ένα στρατιώτη δικό μας. Από τη Λάρνακα. Ρε Αντρέα! Πρώτη φορά τον έβλεπα! Πού πότε σε επιάσαν; Τον επιάσαν 18 του Σεπτέμβρη!

Α, έτσι αργά;

18 του Σεπτέμβρη! Εκρύβετον στα βουνά, 18 του Σεπτέμβρη και στις 24 απολύσαν τον. Οπότε καταλαβαίνεις τσείνον κάλλιστα εμπορούσαν να τον σκοτώσουν να μεν τον φανερώσουν. Το άλλο που είχα δει αρκετές φορές είναι ότι στην επιστράτευση, αν κάποιος δεν επαρουσιάστηκε στη μονάδα του και πήγε κάπου αλλού και εσκοτώθηκεν, ε δύσκολα θα πουν ότι εσκοτώθηκεν, παραδείγματος χάρη, εάν ο Α στρατιώτης έπρεπε να παρουσιαστεί σε μια μονάδα οπουδήποτε και ήρθεν στο στρατόπεδο το δικό μας, βρήκε και όπλο και επίασε, αυτός αν σκοτωνόταν στον πόλεμο, δεν θα τον ζητούσε κανένας, αφού εν σε ξέρει κανένας. Πιστεύω ότι υπήρχαν και έτσι περιπτώσεις.

Εκεί στα Άδανα που πήγατε βρήκατε κόσμο που γνωρίζατε από πριν; Που είχε πάει πριν από εσάς;

Όχι.

Πόσοι Κύπριοι ήταν στη φυλακή των Αδάνων;

Δεν ξέρω.

Θέλω να πω από αυτά που μπορούσατε να δείτε είχε άλλες εθνικότητες; Κούρδοι, Τούρκοι;

Υπήρχαν Τούρκοι της αντιπολίτευσης σε χειρότερη μοίρα από εμάς. Εμείς εν ήμασταν ισόγειο ή ξέρω γω πρώτο όροφο, δεύτερο αυτοί ήταν στο υπόγειο. Κι όταν ήρθαμε, αυτό έγινε εις τα Αντίγιαμα; Πότε μας είπαν; Μετά τα Άδανα. Α στα Άδανα επήαμεν πώς το λες ανάκριση. Και οι επιλογές που εκάμαν και είδαμε ποιοι εν που ήταν καμιά 15ρια άτομα, λέω εν να μας σκοτώσουν. Λέω πάμε για να μας σκοτώσουν, μας εβάλαν μέσα σε κλούβα. Και λεν μας δεν θα κάτσει κανένας, μόλις εμπήκαμε μέσα κάτσετε ούλλοι κάτω τους λέω. Γίνεται την τελευταία μας επιθυμία να μου πεις να μεν κάτσω; Όλοι κάτω! Και επροχώραν επήεν αρκετό δρόμο σε κάποια φάση έβαλεν και πισινή, ε λέω εν ο τόπος που εν να μας σκοτώσουν. Εκατεβήκαμεν ήταν όπως εμάς είναι η στρατονομία, έτσι ήταν εκεί ήταν. Διότι και από την εμφάνιση καταλάβαμε τι ήταν. Τα δε κελιά, υπήρχαν κελιά μικρά, αλλά με σίδερα, τα έβλεπα που δαμέ, έβλεπα τους άλλους απέναντι, δεν ήταν κλειστός χώρος. Και πήγαιναν ανάκριση. Την ώρα που ερχόταν πίσω ένας δικός μας στρατιώτης, του έκαμα 'έχει ξύλο; Μου ένεψε όχι. Ε λαλώ άμα εν έχει ξύλο, εν με ενδιαφέρει. Ήρτεν η σειρά μου να πάμε μέσα μπαίνοντας μέσα, ήταν ένας παλιός συνταγματάρχης, πίσω η Κύπρος ολοκόκκινη με μισοφέγγαρο στη μέση, μπαίνω μέσα και μου λέει ένας πολίτης κάτσε γιε μου. Ήταν τόσο ζεστό τσείντο κάτσε γιε μου που ενόμιζα εγώ ότι ήταν Έλληνας, τόσο ζεστό ήταν. Και ερωτούσεν μίλα μου ο Τούρκος αξιωματικός και εμετάφραζεν, ερωτούσεν. Επεράσαν τόσα άτομα εν έφαεν κανένας ξύλο και έφαγα εγώ. Και πολύ ξύλο. Και η αιτία ήταν εθέλαν πάνω που είπες για τις θαλασσιές, για τις καταστροφές, κάμνετε λέει μου υποβρύχιες καταστροφές; Όι εν κάμνουμεν, εν επιστεύκαν. Εν κάμνουμεν κύριε, εν κάμνουμεν. Και έδερνεν με για τούτον τον λόγο γιατί εν τον ικανοποιούν να του πω ότι εν κάμναμε. Ο αξιωματικός και δύο στρατιώτες πίσω. Στρατιώτες με χτυπούσαν.

Ποιους είχαν επιλέξει να πάρουν για ανάκριση;

Έλα ντε.

Πώς σας επέλεξαν δηλαδή;

Ε πιστεύω εμάς σαν καταδρομείς.

Άρα ήξεραν ποιοι ήταν οι καταδρομείς.

Εμείς που εδηλώσαμε, τότε που εδήλωσα από τη στιγμή που είπα ρε παιδιά να δηλώσουμε και από τη στιγμή που τους καταδρομείς τους εσκοτώναν εν ψυχρώ. Από τη στιγμή που μας επιάσαν και εφέραν μας εν θα μας σκοτώσουν. Τούτοι επήεν το μήνυμα και στην Τουρκία επαίρναμεν το μαζί μας, διότι εκάτσαμε εκεί και ήρθε και με πάτησε και ερώταν ποιοι εν οι λοκατζήδες.

Στην ανάκριση αυτή σας πήραν μετά από πόσες μέρες στα Άδανα;

Σχετικά σύντομα. Και εκεί πέρα σας ρώτησαν αυτές τις ερωτήσεις και σας χτυπούσαν.

Όταν λέω κάτι το οποίο δεν το ήθελαν δεν τους εσύμφερεν, ή ενόμιζαν ότι τους κοροΐδευα με εχτυπούσαν.

Είχατε αίσθηση του χρόνου;

Ναι βέβαια κανά μισάωρο και έφαγα αρκετό ξύλο, μόνο εγώ έφαγα.

Είχε να κάνει με τις ερωτήσεις που σας έκαναν ή με τον βαθμό που είχατε;

Όχι με τις ερωτήσεις, δεν ήμουν...

Απλά έτυχε να κάνουν τις συγκεκριμένες ερωτήσεις σε εσάς.

Βάσει των ερωτήσεων δεν τους άρεσαν οι απαντήσεις μου.

Συζητήσατε με τους υπόλοιπους όταν πηγαίνατε πίσω στα Άδανα τι ερωτήσεις έκαναν στους άλλους;

Όχι. Όμως, όταν μας επήραν πίσω στα Άδανα ή στα Αντίγιαμα ήταν που είπες προηγουμένως για πολίτες συνέχεια αλλάζαν μας κελιά. Θαλάμους. Είχεν έναν 55-60 χρονών έκλαιεν ο άνθρωπος. Να μπο σεις θκειε γιατί... το παντελόνι του ήταν δεμένο με σπάγκο κι όταν του είπα γιατί κλαίεις εξήλωσεν τον σπάγκο του, έπεσε το παντελόνι κάτω και ήταν ολόμαυρος από δω και κάτω. Εγώ έτσι μεταχείριση εν είχα ας πούμε. Και ο λόγος ύστερα που ρωτήσαμε που μίλησα μαζί του, αυτός είχε καφενείο στο χωριό του το οποίο έγραφε πάνω συνθήματα ΕΟΚΑ, Ένωση, Γρίβας και τα λοιπά και θεωρούσαν ότι ήταν υπεύθυνος. Ρε αυτός γράφει πας στο καφενείο του; Άλλοι επήαν και εγράψαν τα. κατάλαβες;

Αυτός κατάφερε να επιστρέψει ή ... υπήρχε κάποιος που πέθανε;

Δεν ξέρω γιατί μετά αλλάξαν μας, ξέρω γω. Λοιπόν φεύγοντας από την ανάκριση και ήρθαμε πίσω επήγαμεν στα Αντίγιαμα νομίζω δεν κάναμε πολύ καιρό στα Αντίγιαμα.

Άρα στα Άδανα περίπου πόσο καιρό μέινατε; Μία εβδομάδα;

Όχι περισσότερο.

Πείτε μου λίγες πληροφορίες για τα Άδανα, πείτε μου λίγο πώς κοιμόσασταν, τι τρώγατε;

Το φαΐ ήταν είπαμε, α κάποτε φέραν σούπα σαν πουργούρι τέτοιο, το οποίο λέγεται τσιορβάς, δεν ξέρω αν... τσάι εφέρναν όμως εις τα Αντίγιαμα, για το θέμα του φαγιού. Ετρώαμεν φαΐ. Στα Άδανα τώρα αν ήταν βρώμικο ο Θεός κι η ψυχή τους.

Επειδή έτυχε άλλος αιχμάλωτος να μου πει ότι είχε ακαθαρσίες μέσα ζώων.

Εν εβρήκαμεν έτσι πράματα εμείς. Τον μεγαλύτερο εξευτελισμό τον ένιωσα στα Αντίγιαμα, σε ένα κελί ήμασταν 33 άτομα, σε μια αίθουσα. Εντωμεταξύ όλοι φοβόντουσαν να παν να φέρουν φαΐ, εν ήξερα κι εγώ. Λοιπόν και είπαν να έρθουν δύο να φέρουν φαγητό, έτσι εφωνάζαν. Ε είδα ότι εν είχεν διάθεση, εγώ εν επήα ποτέ μου, επήα. Εγώ με έναν άλλο. Έπρεπε να μου δώσει για 33, έπρεπε να μου δώσει 32 ψωμάκια τα οποία μοιραζόμασταν συν ακόμα μισό. Για να γίνουν 33. Όταν μου έδωσε 32 και είπα στον Τούρκο με νοήματα θέλω ακόμα μισό, εγύρισεν την κουτάλα ο λίγδης και με χτύπησε πάνω στο κεφάλι, ήταν ο μεγαλύτερος εξευτελισμός που έζησα αυτός. Διότι θα επέστρεφα πίσω, εγώ το μερίδιό μου θα το ήθελα, κάποιος δεν θα έπιανεν ή εν θα πουν ότι το έφαγα; Ότι το έπιασα εγώ. Ήμασταν άγνωστοι μεταξύ μας οι περισσότεροι. Και μου έδωσεν αυτό το χτύπημα και δεν μου έδωσε. Και επήα εγώ και έδωσα το ψωμί και ντάξει εν ήταν ότι επείνασα ή εν εχόρτασα διότι είχεν παιδιά, ήταν ένα σαν σούπα που ήταν αν και είμαι ιδιότροπος και εγώ στα φαγητά, εν έτρωεν, εν τον ήξερα άγνωστός μου. Λέω φίλε γιατί εν τρώεις; Εν μου αρέσει λαλεί. Λέω φά το, λέει εν θα το φάει. Ε δωσμου το λέω και αν έρτει άλλο φαΐ να σου το δώκω το δικό μου. Και έφα το και τσεϊνο.

Τζιαι έναν απόγευμα εντωμεταξύ εζητήσαμεν χαρτί υγείας, εκόφκαμεν από το πουκάμισο και εσκουπιζούμασταν. Λέει μου... εν να σου το πω όπως μου το είπεν ο Τουρκος. Λέω του θέλουμε χαρτί υγείας, εδω ο κώλος δεν πλένεται λέει μου! Εδώ ο κώλος δεν σκουπίζεται ο κώλος πλένεται! Ε ντάξει.

Είχεν όντως μπιντέ στις τουαλέτες των φυλακών;

Είχαν βρύσες. Αφού οι Τούρκοι έτσι ήταν.

Μιας και αναφέρατε την τουαλέτα, ευκαιρία για μπάνιο είχατε;

Νομίζω έξω είχε αυτοί μας επιτούσαν με νερό. Και μας έδιναν ένα σαπούνι το οποίο σαπουνιά εν έβγαζεν, μας εμβολίασαν αλλά από δω κάτω, έτσι από δω πέρα, σιακ την έριχναν καρφωτή.

Γιατί δεν σας πλησίαζαν;

Ε, θέλω να σου πω, όχι στο μέτρο, αντί να έρθει κοντά να την κάμει την πετούσαν έτσι.

Ξέρετε τι εμβόλιο ήταν αυτό;

Όχι. Άλλη περίπτωση εις τα Άδανα νομίζω όταν υπήρχεν ένας αξιωματικός, επόπτης φυλακών ένιωθαμεν ασφάλεια και ηρεμία. Μου είχαν πει οι άλλοι ότι επήγαιναν, εντωμεταξύ υπήρχαν και κάποια παιδιά που ήξεραν τούρκικα δικά μας. Άκουσα ότι έπαιρναν κάποια παιδιά στον γιατρό. Κατά τη διαδρομή που τους έπαιρναν τους εκτυπούσαν οι στρατιώτες και γύρισεν το χέρι του ο λοχαγός αυτός και εκτύπησεν έναν στρατιώτη και λέει όποιος ξαναπειράξει αιχμάλωτο θα του κόψω τα χέρια του. Και του έδειξαν αυτός ο άνθρωπος αυτός ο λοχαγός, όταν ήταν επόπτης δεν μας ενοχλούσαν ούτε έρχονταν να μας ξυπνήσουν ούτε τίποτε, ενιώθαμεν ασφάλεια με αυτόν.

Στα Αντίγιαμα, ένα απόγευμα, νομίζω ήταν Κυριακή, ήρθασιν στους θαλάμους, πριν που τούτο μας είχαν κατεβάσει στο επίπεδο κάτω στην εσωτερική αυλή και κάτω εβλέπαμεν στο υπόγειο, από μικρά κάγκελα που είχε ότι είχαν Τούρκους μέσα και προσπαθούσαμε να πλησιάσουμε να δούμε τι γίνεται να μας πουν και ήταν από αυτούς που μάθαμε πρώτα ότι θα γίνουν ανταλλαγές. Λέει μου θα γίνουν ανταλλαγές, θα σας ανταλλάξουν. Μας έβλεπαν οι στρατιώτες και επέμβαιναν. Από αυτούς μάθαμε πρώτοι. Λοιπόν, ένα απόγευμα ήρθαν και είπαν αυτό που σας λέω προηγουμένως ότι όσοι εν φοιτητές, καθηγητές, δασκάλοι, γιατροί και τα λοιπά να το δηλώσουν.

Αυτό στα Αντίγιαμα;

Ναι, πριν να ξεκινήσουμε να φύγουμε.

Εσείς σε αυτές τις δύο φυλακές πήγατε;

Ναι. Είχεν ακόμα μια, την Αμάσεια, ε ντάξει όσοι δεν πήγαν Αντίγιαμα, πήγαν Αμάσεια. Εκεί είπα του (...) ρε δεν είμαστε τίποτε τι να κάμουμε; Φοιτητές του Ισραήλ! Εδηλώσαμεν φοιτητές του Ισραήλ, πράγματι εβάλαν μας μες στα αυτοκίνητα με διμένα τα μάθκια, και όταν πηγαίναμε από τα Άδανα προς τα Αντίγιαμα και από τα Αντίγιαμα στην επιστροφή στα Άδανα που μιλούμε για αρκετές ώρες δρόμου. Εκεί φάγαμε το ξύλο, όταν επηγαίναμεν εμείς, το λεωφορείο που ήμουν εγώ δεν εφάμεν ξύλο. Όταν επιστρέψαμε, όσο ξύλο δεν εφάγαμε στο πήγαινε φάγαμε στην επιστροφή.

Προς τη Μερσίνα; Για την Κύπρο;

Όχι, προς τα Άδανα. Ε, μετά προς τη Μερσίνα. Εν και ξέραμεν ακόμα πού πάμε. Ναι μεν είπαν πάμε για ανταλλαγή, μα. Πρέπει να υπήρχε σαν ... το οποίο το έβαζεν ο οδηγός όταν σταματούσε το λεωφορείο και θα είχε και χέρι αυτό.

Τι θα έκανε;

Μας χτυπούσαν πάνω στο... από πίσω, πρέπει να ήταν τάκκος (;) εκατάλαβες τι ένι;

Όχι, εξηγήστε μου.

Ένα ξύλινο αυτό το οποίο το έβαζες κάτω στον τροχό για να μην τσουλά το αυτοκίνητο. Ε εκείνο υπολόγισα εγώ ότι θα έγινε. Διότι όταν σκύβεις και σου δίνει πάνω στην πλάτη και πιάνει όλη την πλάτη τι θα ήταν; Οι μισές ώρες ήταν τέτοια κυπήματα, ξύλο, πουνιές στα μάτια, αυτά. Και μας έβαζαν να μιλούμε (απορία), να τραγουδούμε (απορία), να αριθμούμε τούρκικα. Είχαμε μαζί μας ένα στρατιώτη που ήξερε τούρκικα και κάθεται λίγο πιο πάνω εδώ (εννοεί τη σημερινή του γειτονιά) από την Πάχνα. Ρε Αντρέα, το 12 το 12; Μα κι εκείνος πόσα να πει; Εμείς εκτός από το bir (ένα) δεν εξέραμεν άλλο. Κι άμα εν το έβρισκες εδέρναν σε. Εκεί εφάγαμεν πολύ ξύλο και το περισσότερο με αυτό το το ξύλο στην πλάτη. Όταν φτάσαμε στα Άδανα ήταν μέρα, φύγαμε νύχτα φτάσαμε μέρα, εξιδίσαν μας τα μάτια εν εβλέπαμεν τίποτα. Διότι ήταν κλειστά. Λέω ρε φίλε, ήταν δίπλα μου εν ήξερα ποιος ήταν, ένα νεαρό παιδί, λέω του ρε φίλε εν βλέπουμε. Εγώ να δεις λαλεί που μου σπάσαν και τα γυαλιά, ο άνθρωπος εφόρεν και γυαλιά, εσπάσαν του τα. Σε λίγο αρκέψαμεν, εσυνήλθαμε. Απ' εκεί καθυστερήσαν γύρω στο κανά δίωρο, ενι ξέρω επιάσαν κι από εκεί άλλους. Μας πήγαν στη Μερσίνα, μας βαζουν στο αποβατικό και είδα τον στρατιώτη που σας είπα προηγουμένως, ρε Αντρέα που ήσουν, 18 του Σεπτέμβρη επιαν με λέει.

Κύριε Γιάννη πριν πάμε στην επιστροφή θέλω να κάνω κάποιες απορίες για τις φυλακές, θέλω να ρωτήσω, γενικότερα πώς περνούσαν οι ώρες μες στη φυλακή; Κάποιοι αιχμάλωτοι έτυχε να μου δείξουν από κουκούτσια κομπολόγια...

Ε, περνούσαν με κουβέντα, με...

Μέσα στις φυλακές υπήρχαν πολιτικές διαφωνίες; Γιατί ντάξει ήταν έντονα τα πράγματα τότε.

Ερωτούσαν, όταν τους είπα ότι είμαι από το Μόρφου, με ρώτησαν κάποια άτομα, τα οποία ήταν της ΕΟΚΑ Β', αν τα ξέρω και τα λοιπά, είπα τους δεν τους ξέρω.

Μεταξύ σας τι συζητούσατε; Πώς νιώθατε; Μου είπατε μόνο πριν για το ηθικό σας, γενικότερα, είχατε την πίστη σας προσευχόσασταν; Πώς νιώθατε που ήσασταν σε μια φυλακή ως αιχμάλωτος πολέμου πιστεύατε θα επιστρέψετε;

Κοίταξε πίστευα θα επιστρέψω, πίστευα. Μάλιστα, όταν ήμουν πολίτης, όταν εν καιρώ ειρήνης, ήμουν και μαθητής και άκουγα πιαστήκαν αιχμάλωτοι, έλεγα μα πως επιαστήκαν ρε αιχμάλωτοι! Γιατί εν ετρέξαν να φύουν; Αλλά σας λέω τον λόγο που επιάστηκα αιχμάλωτος. Διαφορετικά μπορεί να ήμουν σκοτωμένος. Αλλά δεν δέχομαι να μου λέει ο άλλος σήκωσε τα χέρια πάνω.

Όταν ήσασταν στις φυλακές ήρθε ο Ερυθρός Σταυρός να επισκεφθεί, να δει ποιες είναι οι καταστάσεις;

Στην Κύπρο όχι ούτε και στην Τουρκία νομίζω, εν αθυμούμαι.

Αυτά εδώ τα χαρτιά που βλέπω του Ε.Σ. πότε τα συμπληρώσατε;

Τούτα, το ένα εστάλη στον πατέρα μου ότι εσυνελήφθηκα 23/8, τούτο εν το ΑΣΜ μου, μόνο το ΑΣΜ δικαιούσαι να αναφέρει άμα πιαστείς αιχμάλωτους, τον αριθμό σου, αριθμός στρατιωτικού μητρώου και είναι 9130.

Εδώ πέρα έχει ημερομηνία του Σεπτέμβρη, 18/9.

18 πρέπει να φύγαμε από το πώς το λες, από την Τουρκία. Ή το εστείλαμεν 18. Διότι ήρθαμε και μείναμε και δύο μέρες, τη δεύτερη μέρα με άφησαν εμένα. Και εδώ τούτο, εδώ που λέω ο Μιχάλης ο Τιμινης ότι (διαβάζει το έγγραφο, δεν ακούγεται καθαρά, αλλά υπάρχει φωτογραφία).

Εκεί στις φυλακές τι άλλο σκεφτόσασταν, σας έπιασαν Αύγουστο και επιστρέψατε Σεπτέμβριο άρα κάνατε περίπου;

32 ημέρες.

Και ήσασταν ακόμα ξυπόλυτος;

Ναι ως την ημέρα που απολύθηκα και η ατυχία μου η μεγάλη, όταν φτάσαμε στην Ξενοδοχειακή Σχολή, εκεί μας είχαν ρούχα, καθαρά και όταν εμπήκα να κάμω μπάνιο και ήρταν να πάρουν τα λερωμένα, επιάσαν τα ρούχα τα καινούρια και εφύγαν και έμεινα με τα παλιά πάλε.

Πέρα από αυτό το περιστατικό που μου είπατε με τον άνθρωπο που κατέβασε το παντελόνι του και ήταν κατάμαυρος, θυμάστε κάποιο άλλο περιστατικό;

Όχι. Πέρα του γενικού ξύλου. Αλλά εμένα προσωπικά το ξύλο εκείνο στην ανάκριση, που απλώς ήταν ξύλο, δεν ήταν βασανιστήριο, δηλαδή του ανθρώπου για να γίνει έτσι ήταν βασανιστήρια που του εκάμαν. Ή με την τανάλια τα νύχια και τα λοιπά, εν είχα έτσι πράγματα.

Είχαν οι άλλοι;

Δεν ξέρω.

Ψυχολογικός πόλεμος υπήρχε; Να σας λένε ψέματα για την Κύπρο;

Εν είχαμεν έτσι κουβέντες, ο ψυχολογικός πόλεμος που μας εκάμαν ήταν ότι αυτοί που ήταν σκοποί έξω από τον θάλαμο εχτυπούσαν και εν σε αφήναν να κοιμηθείς. Εχτυπούσαν τα κάγκελα της πόρτας. Και φώναζαν.

Γνωρίσατε κάποιον αιχμάλωτο στις φυλακές που διατηρείτε επαφή μέχρι σήμερα;

Αυτούς που ήταν στρατιώτης μαζί μου, βέβαια.

Και υπήρχαν αρκετοί πολίτες και μεγάλοι σε ηλικία στις φυλακές που ήσασταν ή οι περισσότεροι ήταν στρατιώτες.

Οι περισσότεροι ήταν στρατιώτες και στρατεύσιμοι. Από τη Μερσίνα για να έρθουμε στην Κύπρο και φτάνοντας στην Κερύνεια, γρήγορα γρήγορα λέει στο Λήδρα Πάλας και θα γίνει ανταλλαγή. Επηάινναμεν, επηάινναμεν, επηάινναμεν, αντί να πάμε στο Λήδρα Πάλας εφέραν μας σε ένα Γκαράζ, τώρα ποιου Γκαράζ ήταν δεν ξέρω. Εφώναξεν, εκεί εφωνάξαν, εντωμεταξύ έγινε και αργά η ώρα, εφωνάξαν τους μισούς, από αυτούς που ήρθαμεν. Ήμαστον καμιά 200 που ήρθαν; Εφωνάξαν τους μισούς οι οποίοι θα φεύγουν εκείνη την ημέρα. Εγώ δεν ήμουν μέσα σε αυτούς αλλά άρχισα να φοούμαι το εξής: τους είχα πει ότι είμαι φοιτητής, ε αφού στην ανάκριση είπα στρατιώτης τι θα γίνει; Έρχεται η άλλη ημέρα, έφυγαν αυτοί, καλώς εφύγαν. Περιμένουμεν... όλο το βράδυ ήμαστον ξύπνιοι, ήταν μια... ένα Γκαράζ μεγάλο δεν είχαν τίποτα ας πούμε. Ή εκάθεσουν κάτω ή περπάτας μέσα. Ήρθεν η άλλη ημέρα, το πρωί είχαν Ηνωμένα Έθνη και ρωτήσαμε τι ώρα θα έρθουν, έτρωνε μας η αγωνία. Τι ώρα θα έρθουν για ανταλλαγή; Λέουν μας η ώρα 13:00, το μεσημέρι. Ήρθεν η άλλη μέρα, γίνεται μία, γίνεται δύο, γίνεται τρεις. Τίποτε. Ερωτήσαμεν έναν Τ/Κ που ήταν εκεί. Δεσμοφύλακα. Λέμεν του μα γιατί αργούν, εν θα γίνει ανταλλαγή λαλεί μας. Ετσακώθηκεν ο Κληρίδης με τον Ντενκτάς και εσταματήσαν οι ανταλλαγές. Ε, εκείνη την ώρα θα έπαιρνα φόρα να χτυπήσω το κεφάλι μου στον τοίχο. Κατά τις 16:000 εμφανιστήκαν λεωφορεία, ήταν φωνές αυτά, αλλά είχα την αγωνία μου μέσα μου. Να μην ανακαλύψουν ότι είπα ότι είμαι στρατιώτης, ότι είμαι φοιτητής (διορθώνει τον εαυτό

του). Φώναζε, φώναζε, φώναζε ονόματα εμένα εν με φώναζε. Ήμουν ο προτελευταίος, που εφώναξεν. Επήραν μας να πάμε στο Λήδρα Πάλας, στην Ξενοδοχειακή, έني ξέρω αν έχει κάτι πιο... να σας πω.

Στην Ξενοδοχειακή σας έδωσαν κάποιο χαρτί με οδηγίες υγιεινής;

Όχι. Εγώ δεν επήρα, το μόνο που μας εδώσαν ήταν αυτό και δεν είχε ούτε μια σφραγίδα.

Τι γράφει αυτό;

Ότι διά του παρόντος βεβαιώ ότι ο Ιωάννης Βοσκαρίδης εκ Μόρφου διετέλεσε αιχμάλωτος και απελευθερώθηκε την 24^η /9 / 1974, ο βεβαιών, δεν ξέρω ποιος είναι. Τίποτε, ούτε μια σφραγίδα δεν είχεν.

Κύριε Γιάννη ξέρετε τι μου κάνει εντύπωση, ότι ακόμα κι όταν ήρθατε πίσω στην Κύπρο είχατε ανησυχία. Για το αν θα βρουν ότι είπατε ψέματα, δηλαδή, σαν να μην είχε... σαν να μην είχε τελειώσει μέσα σας το ζήτημα αιχμαλωσία, υπήρχε κάποιος φόβος από ότι καταλαβαίνω;

Υπήρχε φόβος ναι.

Τι σκεφτόσασταν, ότι μπορεί να μην σας δώσουν, να σας ξανακρατήσουν;

Ναι μπορεί να με πουν ψεύτη.

Και ότι μπορεί να σας ξανακρατούσαν ας πούμε.

Η μεγαλύτερη αγωνία σου λέω με φώναξαν προτελευταίο, δηλαδή μέχρι εκείνη τη στιγμή, εμείναν δύο άτομα και εν με φώναξαν.

Αλλά είχαν περάσει ο στρατιώτης που είπαν ότι ήμαστον μαζί, εκείνος επέρασεν την προηγούμενη μέρα αλλά ποτέ δεν ξέρεις πως θα το πάρουν και τι θα πουν.

Και από την Ξ.Σ. βγήκατε έξω.

Ήρθε ένας ξάδελφός μου και με παράλαβε. Ο κόσμος με την αγωνία του, καταρχάς δεν εξέραν ποιος θα απολυθεί. Οπότε επήγαινε όλος ο κόσμος εκεί.

Θέλω να μου περιγράψετε λίγο το συναίσθημά σας όταν βγήκατε, επιτέλους, και είδατε τον ξάδελφό σας, πείτε μου λίγο έτσι...

Ήθελα να κλάψω. Δεν έτρεξεν δάκρυ. Έτσι να κλάψω να κάμω ρε παιδί μου! Δεν έκλαψα. Έκλαψα όταν στην Κερύνεια όταν επιστρέψαμεν, είδαμεν Έλληνες, οι οποίοι ήταν εγκλωβισμένοι. Μας χαιρετούσαν ας πούμε.

Όταν επιστρέψατε από Μερσίνα προς...

Όταν ήρθαμε Κύπρο.

Ναι όταν επιστρέψατε από αιχμαλωσία. Άρα περάσατε από Κερύνεια και είδατε αιχμάλωτους; Εγκλωβισμένους;

Εγκλωβισμένοι πρέπει να ήταν. Επίσης, έκλαψα όταν είδα τον πατέρα μου. Τωρά δεν ξέρω άνθρωποι στην ηλικία μου αν κλαίνε.

Γιατί να μην κλαίει κύριε Γιάννη;

Εδώ, ένα σημαντικό που σας είπα πριν με την κοπέλα. Γιατί πιαστήκαμε αιχμάλωτοι... που σας είπα ότι θέλαμε να πολεμήσουμε, μας είπε ο άνθρωπος όχι. Τον σταυρό μου που πετάξαν. Α! πού τον βρήκαν. Έφερε, είχε και ένα κυνηγετικό όπλο ο Μιχάλης, και μας το έφερε και το κρύψαμε. Όταν ήρθα εγώ στην Κύπρο, όταν έφευγα να πάω για σπουδές είπα στον πατέρα μου να επικοινωνήσει με τον άνθρωπο, εκεί υπάρχει ένα δέντρο, μια ροδακινιά μικρή και ο σταυρός μου κρεμάτηκε πάνω, αν δεν είναι πάνω εν να έπεσε κάτω. Το δε όπλο του είναι στον τάδε τόπο και ο πατέρας μου έγραψεν το καλάμι σου είναι εκεί, εν έγραψεν για όπλο. Επήεν και ήβρεν τον σταυρό, και όταν ήρθε από εδώ τον έφερε του πατέρα μου.

Ήταν ενάμιση μήνα μετά εκεί;

Δεν ξέρω πόσο καιρό ήταν, μπορεί να έκαμεν και έξι μήνες. Δεν ξέρω ακριβώς πότε τον έφερε.

Ναι αλλά τον βρήκε εκεί.

Ναι εκεί τον βρήκε, ούτε για χρυσάφι, αυτό μου έκαμεν περιέργεια, ούτε για χρυσάφι δεν τον έπιασεν κι αν πας εκεί στα κατεχόμενα θα δεις όλα τα χρυσοχοεία τους να πουλούν σταυρούς.

Με την επιστροφή σας πώς ήταν η ζωή σας τον πρώτο καιρό;

Κοίταξε πραγματικά, κάποτε που κουβεντιάζω μέχρι και σήμερα, για τα παιδιά με τα ψυχολογικά τους και τα αυτά τους, τους λέω εγώ ότι εμάς έπρεπε να έχουμε 7 ψυχολόγους. Που πήγαμε να σπουδάσουμε. Και τον πρώτο, δεύτερο χρόνο έμεινα στην εστία στη Θεσσαλονίκη και εκεί μέσα έμειναν Κωνσταντινουπολίτες. Και ένα... όπως κατεβαίναμε με το ασανσέρ, ήταν οι πρώτες μέρες που πήγαν, είχα μίσος ας πούμε. Εμιλούσαν τούρκικα. Και εδημιούργησα φασαρία. Ενώ ήταν Έλληνες, από την Πόλη. Κι εσείς ρε ζώα γιατί μιλάτε τούρκικα;

Τους εξηγήσατε μετά;

Ε, ναι όταν έγινε η φασαρία και τα λοιπά. Εδικαιολογήσαν με εγίναμεν και φίλοι.

Κύριε Γιάννη πιστεύετε ότι ίσως το Κράτος έπρεπε να παρέχει ψυχολογική υποστήριξη; Να έχει κάποιον επιστήμονα που θα σας μιλούσε για αυτά για να βγάλετε αυτά που νιώθατε από μέσα σας;

Και εκείνο και ακόμα για ιατρική περίθαλψη, γιατί σήμερα έχουμε προβλήματα, τα οποία είναι σίγουρα...

Ήθελα να σας ρωτήσω από το ξύλο που φάγατε, ειδικά κι εδώ στην πλάτη...

Αν δείτε εδώ, δεν καλοφαίνεται, εδώ (δείχνει τη φωτογραφία του) φαίνονται σημάδια. Εκεί.

Ποια ημερομηνία ακριβώς;

Με απελευθέρωσαν; 24 Σεπτεμβρίου.

Και πότε πήγατε για σπουδές κατευθείαν;

Τέλος Οκτώβρη; Όι τέλος, Σεπτέμβρη; Εθυμούμαι ότι ήταν αρχές Οκτώβρη. Είχα πάει εκεί που έδρευε η μονάδα μου και με εβάλαν να βγάλω φωτογραφίες, αυτές είναι μετά τον πόλεμο. Έχω κάπου το απολυτήριό μου.

Όταν επιστρέψατε, είχατε εφιάλτες; μπορούσατε να κοιμηθείτε με ευκολία τον πρώτο καιρό;

Όταν διάβαζα και ερχόντουσαν στο μυαλό μου, σταματούσα να διαβάζω και εγώ ο βλάκας είχα και κάτι στρατιωτικές φωτογραφίες και τις έβαλλα εκεί μπροστά. Κοίταξε μου εστοίχισε σε αυτό το θέμα, οι σπουδές μου ήταν 5 χρόνια Γεωπονία και τελείωσα στα 6 χρόνια. Εδώ τελειώνεις στα 6 χρόνια και χωρίς να έχεις προβλήματα. Αλλά αυτό που λέω είναι ότι σήμερα με το παραμικρό «τα παιδιά, ψυχολόγο!» και εμείς πήγαμε μετά που τόσα βάσανα ή αν θέλεις φόβο να σπουδάσουμε. Και κάτι άλλο που λέω αλλά χωρίς να είναι ιεροσουλία για τους αγωνιστές, ότι είναι πολύ εύκολο να γίνεις ήρωας, ο Θεός να με συγχωρέσει, αλλά ακούεις ο Αυξεντίου έμεινε και κήκε και εχαμογέλουσε. Να το πιστέψεις! Εγώ δεν ήμουν ο Ράμπο, εσκοτώθηκν ο διπλανός μου που αν εξείχες τόσο πάνω εμπόρες να φάεις σφαίρα και εσκοτώθηκν και εγώ εσηκώστηκα και πυροβολούσα. Εγώ αν σκοτωνόμουν τι θα ήμουν; Τον φόβο τον ένιωσα την ώρα που θα ξεκινούσαμε. Για τον εξής λόγο όταν κάναμε ασκήσεις, κατάληψη πολυβολείου, ρε αν είμαι μέσα στο πολυβολείο θα με πιάσετε ;θα σας διώ τον πάτσο και εν να πέσετε, τωρά ήρτεν η ώρα ν α πάω να πιάσω πολυβολείο, τωρά εν θα σου δώκουν πάτσο; Εν μέχρι να ξεκινήσεις και σου λέω δεν ήμουν κανέναν Ράμπο αλλά γίνεσαι οι συνθήκες σε κάνουν.

Νιώθετε κάποια αδικία εκ μέρους του κράτους της κοινωνίας;

Κοίταξε αν είναι να πούμε και την κουβέντα του Κένεντυ μην κοιτάς τι θα κάνει η πατρίδα για σένα κοιτά τι θα κάνεις εσύ για την πατρίδα. Ε, ντάξει μας δώσανε και ένα επίδομα, κερδίσαμε και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και τώρα μας αποκόπτουν από τη σύνταξή μας για το ΓΕΣΥ, άρα τα λεφτά που μας εδώσαν πάνε στους γιατρούς.

Υπάρχει κάτι που θα θέλατε να δείτε για αυτό το ζήτημα, κάποια εκδήλωση, κάποιο μνημείο, κάτι για τους αιχμάλωτους να το αναλάβει η πολιτεία;

Αυτό που με ενδιαφέρει για τους αιχμάλωτους είναι να λεν αλήθειες, γιατί εκ των υστέρων άκουσα πολλά πράγματα γιατί βρέθηκα σε σπίτι ανθρώπου που ήταν σκαστός στον πόλεμο και περιέγραφε ιστορίες.

Είχεν ένα γέρο στον Άγιο Αμβρόσιο επούλαν σύκα. Να μας πουλήσει σύκα! Γέρο εν έχει άλλο Έλληνα από εδώ και πέρα. Δεν ξέρω τι εγίναν αυτοί οι άνθρωποι. Ερώτησα μετά που σπούδασα και ήρθα και δούλευα, ήμουν για την επαρχία Λάρνακος, και βρήκα κάποιους που τον Άγιο Αμβρόσιο και ρώτησα εκεί την κοπέλα ε δεν μου είπαν καθαρές κουβέντες.

Για τους Τ/Κ αιχμάλωτους ξέρετε κάτι; Π.χ. κάποιοι τους είδαν την ώρα της ανταλλαγής, εσείς έτυχε να δείτε;

Νομίζω ναι, νομίζω ναι. Κοίταξε εκάμαμε κι εμείς πολλά. Είχαν τρία αυτοκίνητα Τ/Κ αιχμάλωτους να τους πάνε κάπου και πήρεν 17 άτομα. Πούντους ρε τους αιχμαλώτους; Εν τους εφόρεν το αυτοκίνητο και εκατέβασά τους. Άκου κουβέντες. Εσκοτώσεν τους. Δηλαδή εκάμαμε κι εμείς, κι εμείς εξίσου βάρβαροι είμαστε μην νομίζεις, και ήμασταν ηττημένοι αν ήμασταν νικητές να δεις τι θα εκάμαμε! Θέλεις κάτι άλλο να με υπενθυμίσεις;

Κύριε Γιάννη ό,τι έχω ερώτηση έχω εδώ την έχετε απαντήσει.